

ՊՐՎՈՒՅԻ ԵՎ
ՄԱՅՐԵԿԻ ԼԵԶՈՒԻ

Ա.Ա.ԶԵՐԵՆ ՏԱՐԻ

ԳՐԵԼ ԵՒ ՊԱՐՊԱԼ

ՀԱՐՐՈՐԴ ՏՐՈՒ

ՅՈՒԹՆԵՅ Դ. Ա. Ա. Յ. Ա. Յ.

Տ Փ Խ Բ Ո

ՏՊԱՐԱՆ ՄՈՒԾ. ՊԱՐՊԱԼ ԵՎ ՀԵՂԻ

1881

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊՐԵՄԻ

‘Ներկայ տպագրութեանո մէջ առաջնին մասը փախել ենք առանց մեր ընդունած վերուժական եղանակից շեղուելու այլ նշնչ աւելի ևս մշակելով Խրկորդ մասի մէջ աւելացրել ենք մինչև առաջընթց նոր յօդուած։ Այսկեւագրութեան մասը վերացրիմք որովհեան մեր իսկ մշակած ձեռով վշյելագրութիւն արգեն հրատարակել է Կենարունական զրագանուանոցը Պ. Տէր Սարգսեանցի աշխատասիրութեամբ և առանց ԵՄարտիրոսը գնաց ուսումնաբան։ յօդուածի աել այժմ զին ենք ԵՄարտը տալիս է Ձեւադիքից երգը որ բնանագիր նախախարժութիւնների ժամանակ պէս է սովորեն աշակերտները։ Այս երգը դրինք հետևեալ երեսում վարժապետների համար։ Դրա մէջ մեր բոլոր դրերը կան բացի չգրեց։

Բերանացիք Նախազատասելու կերպը մեր վաղուց յոյզ
ենք տուել առանձին ահարակով վաճառվում է օ. Գրիգոր-
եանցի զրախանությամբ։ Առաջինները բացի այդ հրաշան-
գից կարող են օգուտ բացել և ու. Ա. Մանդունեանցի Հրա-
տարակած պարեւնաբանից յառաջարանից և նրա միւս տեսու-
թիւններից։ Այս երկուսի անշամանաբանից իւլիոսի վայն կոր-
ծագործմեան է վերաբերում և ոչ ուզումեան որ մի և
նշյալ է. Այս տարրերութեան մասին ես կը խսմեմ առանձին
տեղ աւելի մանրամասն։

— М. Варданца и К°, Троицк. пер., д. № 11.

111

ԱՅԲԵՆԱԿԱՆ ՄԱԿԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ
Ապրիլը կապօյա մանուշակ
Մայիսին բացվում է վարդը
Յոխակը երգում անուշակ
Յունիսը մեզ խոտ է տալիս
Խոկ Յուլիսը առաս ցորեն
Օգոստոսը տանձ ու խնձոր
Եւ սերիշ շատ հասուն մրգեր
Աեղտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղաղի բարոր աեսակը
Հոկտեմբերը կարմիր գինին
Նոյեմբերը բազին ու տակը
Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս
Յունվարին ծածկվում սար ու ձար
Փետրվարին սկսվում է
Փափոխակի ցուրտ ու տաք օր
Աչա այսովէս բարոր տարին
Փառարվում է յորս շրջանում
Այդ պատճառով յորս ժամանակ
Չօրս եղանակ է մեզ բերում

— 1 —

**Մարտը տալիս է ձնծաղիկ
Մարտը տալիս է ձնծաղիկ**

մարտ

մարտ, արտ, մատ, պատ,

մարտը, արտը, մատը, տատը,

տատմ, արտմ, արմատ, մարմար,

տալիս է,

տալ, լալ, սալ, էլ, ուլ,

իմ, սիմ, միս, մաս, լար, սար

ամիս, սամի, տարի, մարի

մասիս, մասրի, սարի, տատը

Մարտը տալիս է,

Վարտը տալիս է ձնծաղիկ

ձն-ծա-ղիկ

ձի, ինձ, տանձ, սանձ, ծոլ, ծամ

ծիտ, տակ, տիկ, կես, աղ, մաղ.

տաղ, կալ, լակ, տէր, մէկ, սար.

ծաղիկ. իլիկ, տիկին, մատիտ, կարսա

կաղին. Մինաս. Վակար. կաղնի.

Վարտը ձնծաղիկ է տալիս

Վարտ ամիսը ձնծաղիկ է տալիս

Արամը Մինասին մի ծաղիկ է տալիս:

Ձնծաղիկը մարտին կը լինի

Տիկին Մարիամը Արամի տառն է:

Մասիսը Արարտ սարն է:

ա. է. թ. ի.

լ. ձ. կ. ձ. զ. մ. ն. ա. ա. թ

Եպրիլը կապոյտ մանուշակ.

Եպ-րի-լը կա-պոյտ մա-նու-շակ.

պ. շ. ու. ոյ.

պապ, պաս, պատ, կապ, որ, ում, ու

ու շուն, շուտ, նուշ կոյս, ըյս, ծոյլ.

կատու, կաշի, շամամ, մաշիկ, Երշակ.

կապած, անկապ, պանիր, կապոյտ, ուկաս.

Ապրիլ տալիս է կապոյտ մանուշակ:

Մանուշակը կապոյտ ծաղիկ է:

Կապոյտ մանուշակը ծաղկում է ապրիլին

Ապրիլին ծաղկում է կապոյտ մանուշակը

Գուկասը պանիր է ուտում:

Արանը պատ է:

Մինասը տասը տանձ ունի

Եռշամփիկը մի շամամ ունի

ա. է. թ. ի. ու. ոյ.

լ. ձ. կ. ձ. զ. մ. ն. շ. պ. ս. ա. թ.

Վայիսին բացվում է վարդը
այ, ց, փ, դ

այս, այդ, այն, բացց, բան, բայս, բաց
բաց, ցուրտ, դա, զու, դաս, սարդ,
ված վաշ, վար, վուշ անցը մայր, այծ
այսպէս, այլպէս, այնպէս, վայրի

Վարդան, Վասակ, բամբակ, բակլա, բարի
ցակատ, կացին, դանակ, դաշոյն,

Վարդը մայխօն է բացվում:
Վայիսին վարդը բացվում է:
Վարժիք վարդը բացվում է մայխօն:
Վայիս անին բացվում է վարդը
Վասրի ծաղիկը վարդի նման է:

ա, ե, ը, ի, ո, ոյ, այ
բ, դ, ձ, կ, ձ, զ, մ, ն, շ, ով, ո, փ, ու, ր, ց

Սոխակը երգում անուշակ
ո, ե, զ, և

սով, ծով, կով, բոխ, խակ, խաղ, խամ;
խուլ, մուխ, մեխ, սեխ, զեղ, զիր, զոմ
գոյն, գայլ, գող, զող, տող, ցեղ, ցեխ
Գեղամ, Գրիգոր, զերի, խախալ, խաղող

Ասխակը շատ անուշ է երգում:
Ամենից անուշ երգողը սոխակն է:
Ասխակի երգը շատ անուշ է:
Ասխակը ծափ պէս մնխրագոյն է:

ո, ե

որ, որպէս, որդի, ուկի, որբ, որդ, որս,
որոորդ, որսկան, ով ով—որ, երբ—որ,
ես եկ, եղ, ես եմ զու ես մեր, ձեր,
ա, ե, է, ը, ի, ո, ու, ոյ, այ,
բ, դ, ձ, կ, ձ, զ, մ, ն, շ, ով, ո, փ, ու, ր, ց

Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Խակ յուլիսը առատ ցորեն։
J. Q. n.

Jug, Juju, Jupr, Jupr, Jupr.

մեզ ձեզ, եղ, խոզ, զոխ, զարդ, պարդ.

ոռու, ոռոմբ, կեռ, տառ, քառ.

յոյանի, յանկարծ, յառակ, յիսուն, Յիսուս.

լեզու, գալան, զանգակ, ռամիկ, ռեզին։

Յօնիսն ու յուլիսը առատ ամիսներ են։
Եմանն ամեն բան առատ է, լինում։
Եմանն անտառումը լինիս, ձմեռը՝ գաշտումը։
Ուր զեզի անտառումը շատ զիեռ է, լինում։
Ես որ խակ զիեռ եմ ուսում, բկումն է մնում։
Զանազանը ամեն ամառ գնում է սար։

m. b. t. p. h. n. m. ej. ay
p. q. q. q. p. h. d. k. & q. d. j. n. g. w. n.
n. f. m. p. g

Օգոստոսը տանձ ու խնձոր
Եւ որիշշատ չասուն մրգեր
o, h, s

օր, օդ, օդ, օձ, տօն, չօր, մօր.

Տայր, Տաց, Տուն, Քաչ, մաչ, Հող, Շեշտ,
ե, սե, ձե, խե, արե, տերե

Օգոստոսին հանում են շատ մրգեր։
Նոռը, խաղողը, զեղձը և հունը մրգեր են։
Օգոստոսին լինում են նաև սեխ, ձմեռուկ և շաման։
Ես այդ ամսին իմ չօր հետ վնում եմ այզի։

Մեպտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղողի բոլոր սեսակրութեանները։
Ակտեմբերը կարմիր զինին,
Վոյեմբերը—բողին՝ ու տակը։

Դեկտեմբերին ձին է զալիս
Յունվարին ծածկվում առ ու ձոր
Փետրվարին սկսվում է,
Փոփոխակի ցորս ու տաք օր:
իւ. փ. ք.

ձին, սին, իր, իւղ գիւղ, շիւղ

փակ, փոկ, փառք, քարք, քյոր, քեղ, զիրք,
արինց, չարինց, վափուկ, քազաք,

Չինը դեկտեմբերին է զալիս:
Նոյեմբերին էլ է ձին զալիս:
Սպրեռումը ձինը շուտ է զալիս:
Յունվարին շատ ցարտ է լինում:
Փետրվարին օրերն սկսում են տաքանալ:
Ըստ ամսին եղանակը փոխվում է:

ա, ե, է, ը, ի, ո, օ, ու, իւ, ոյ, ոյ,

բ, գ, զ, գ, լ, իւ, ծ, կ, չ, ձ, մ, յ, ն, շ, պ,
ռ, ս, վ, տ, ր, ց, փ, ք,

Այս այսպիս բոլոր տարին
Թաւարիւմ է չորս շրջանում:
Ըստ պատճառով չորս ժամանակ,
Չորս եղանակ է մեզ բերում:
թ, չ, ձ, ջ,

թաթ, թոթ, չիթ, չեչ, ձաթ, ձոթ, ձաղ
մած, ձաշ, ժամն թեժ, ժոխ, ժեռ

ջանք, ջոխատ, սաջ, քաջ, լանջ, ունջ, մուջ,
թանաք, ձանաչ, ջաղաց, ժառանգ, չամիչ

Ռոյլը պատճի արժանի է:
Ծնձարր կերել է բանջարր:
Ճրադին իր տակին րյու չի տար:
Դայն բնչ կուզի—մութը զիշեր:
Ինչ որ անես առաջդ կը զայ:
Ըրած բառթինը չի կորչիր:

**Մեր գասատան աշակերտների
անունները**

և առ

Տիգրան Արամեանց.

Վրսէնիկ Գուրգէնեանց.

Յարութիւն Յովսէփեանց.

Գրիգոր Միքեայէլեանց.

Դանիէլ Խորսյէլեանց.

Յովհաննէս Մարկոսեանց.

Արմէն Եսպեանց.

Մեր գասատան աշակերտուչինների

անունները

Եշիւն Հայկազունի.

Եղիսաբէթ Արծրունի.

Հայկանուշ Աղայեանց.

Վարսէնիկ Հաչնազարեանց

Գրեցէք ձեր և ձեր ընկերների անուններն ու աղջանունները:

J

ԱՆՁԱՑՆ

Տղայ, երեխայ, ընծայ, հսկայ, արթայ, ճանպայ,
օրուայ, տարուայ

(նա) գայ, տայ, լայ, կայ, գնայ, մնայ, ազայ,
կարգայ, իմանայ, մոռանայ, ուշանայ, խնդայ, ու-
րախանայ, հիւանդանայ, տկարանայ, հասկանայ, լա-
ւանայ

(ես) եկայ, իմացայ, մոռացայ, ուշացայ, ստացայ,
հասկացայ, ուրախացայ, վեր կացայ, վայր եկայ, կե-
րայ, կշտացայ

ԿԻՍԱՉԱՑՆԱՒՐ

Հայ, վայ, չայ, փայ, նայ, հայր, մայր, վայր, ծայր,
գայլ, սայլ, փայլ, այլ, բայց, այծ, լոյս, բոյս, կոյս,
ծոյլ, թոյլ, նշոյլ

ԲՈՂԱԶԱՑՆ

յոյս, յոյն, յարդ, յարգ, յարկ, յիշատակ, յիշեր,
յանկարծ, յայտնի, յատակ

ՎԵՐԱՑԱԾ

սա, գա, նա, սորա, գորա, նորա. (գու) սոսա, ազա,
արա, կարգա, խնդա, գնա, մնա. (օտար բառեր եւ
յատուկ անուններ) խաթա, բալա, մաշա, բօշա, տա-
տա, Յաւգա, Երեմիա, Իտալիա

ՀԱՅԱԼԻՊՐԵՆԵՐ

ա՛, ե՛, է՛, ը՛, ի՛, ո՛, օ՛, ո՛ւ,
ի՛ւ, հմ՛, եօ՛, էօ՛, ոյ՛, այ՛:

ՅՈՒՐՈՎԳԵՐ

ա, բ, զ, զ, և, զ, է, ը, թ, ժ, ի, լ, խ,
ծ, կ, չ, ձ, զ, ձ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ,
ո, ո, փ, ա, ր, ց, ւ, փ, ք, հ, օ, փ,

ԳԼՈՒԽԵՐ

Ա, Բ, Գ, Գ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Լ, Խ, Ծ, Զ,
Չ, Ձ, Մ, Ց, Կ, Շ, Ո, Զ, Պ, Ջ, Ո, Վ, Տ, Ծ, Ե,
Փ, Ք, Օ, Ֆ,

ՆՈՏՐՈԳԵՐ

Ա, Բ, Գ, Գ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Լ, Խ, Ծ,
Չ, Ձ, Մ, Ց, Կ, Շ, Ո, Զ, Պ, Ջ, Ո, Վ, Տ, Ծ, Ե,
Փ, Ք, Օ, Ֆ.

ԽԱՂԱԳԵՐ

Ա Բ Գ Գ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Լ Խ Ծ
Կ Հ Ձ Ղ Ճ Մ Ց Ւ Ծ Ո Զ Պ Ջ Ո
Ո Վ Ս Ր Ց Ւ Ւ Փ Վ Շ Ո Յ

ԵԿԱԿԻՐ

ա բ զ դ ե զ ե ը ր ժ ի ւ ի ս ծ
հ ձ դ դ մ յ լ լ շ ո չ պ շ ո ւ վ
ո ց ւ փ ը ի ւ օ փ

ԱՐԵԿ

Արե, արե, ե՛կ, ե՛կ
Օխղի քարին վէ՛ր եկ.

—

Ահաւ ամպեր, չեռացէ՛ք,
Արեին ճամպայ տուէք,
Թողէք դա գայ մեզ մօտ,
Դրա լոյսին ենք կարօտ;
Կարմիր արե, ե՛կ, ե՛կ,
Կախշուն քարին վէ՛ր եկ:

—

Արե յաղթեց ամպերին.
Հողը ձրգեց սարերին.
Օխղի քարը, տե՛ս, տե՛ս,
Պապղում է ոսկու պէս,
Աիրուն արե, միշտ ւկ,
Օխղի քարին վէ՛ր ւկ:

—

Ա Ա Ա Ծ է

Եղբայրն ասեց. «Բոյր չունիմ,
Բոյրն ասեց. «Կմ եղբօր արեր»:

Ճ 0 1. Ե

(Արեւաբեր)

Ճողի ճողի ճոլ չը կայ,
Խառիծ անեմ; Եղ չը կայ,
Ճողին ընկել է ծովը,
Շապիցը հանող չը կայ:
Չուան բերեք, դուրս հանենք,
Ժանկ բերեք, կցան անենք,
Չու բերեք, թափթին զնենք,
Եղ բերեք, վարար քսենք:
Խոփի պատումն է ժանգոտել,
Զեխը տափումն է ժանգոտել,
Կանաչ դաշտերին ենք կարօտ,
Կարմիր արելին ենք կարօտ:

Ն Ա Բ Ի Բ

(Անձրեւալեր)

Դուրին նուրին եկել է, Աջրա Հուրին եկել է,
Ըիւա շապիկ հաղել է, կարմիր գոսիկ կատել է.
Եղ բերեք վարար քսենք, ջուր բերեք՝ զլիին ածենք,
Մեր նուրինի փայը առեք, ուսենք խմենք քեփ անենք.

—

Հ Բ Ա Ի Ե Ր

— Երշակ, այսօր կըդա՞ս մեր տուն,
— Ո՞չ Երամ, չեմ կարող գալ:
— Վաղը կը գա՞ս,
— Եյո՛, վաղը կարող եմ գալ:
— Ինչո՞ւ այսօր չես գալիս,
— Արովչետե այսօր լի օր է. ևս գործ
ունիմ, բայց վաղը կիւրակի է, գործ չունիմ:
— Օ՛չ օ՛չ օ՛չ... ի՞նչ ջանասեր ես դառել:

Ն Ա Խ Ա Հ Ա Շ Ի Ի .

Երկու շարթի հաց կը թխեմ;
Երկը շարթի լոշ կը թքնեմ,
Զարեք շարթի լուացք կանեմ;
Հինգը շարթի կար կը կարեմ;
Ուրբաթ օրը պաս կը կենամ;
Եարաթ օրը ժամ կը գնամ;
Կիրակի օր փռանց փռանց,
Կըզարդարուիմ կերթամ հօրանց.

Ա Ա Ա Ռ Ե .

Ալ ալարի, ո՛չ գալարի.
Այսօրուան գործդ վաղուան մի՛ ձգիր,
Հաց ու պանիր, կեր ու բանիր.

Ա Լ Ե Լ Ո Ւ Ի Ա

Ալէլուիսա՞ ալէլուիսա՞
Զրօրշները մրազուսով,
Զատիկը՝ արևուսով
Թէ քնած էք, զեր զարթեցէք,
Թէ զարթուն էք, բայ լսեցէք:

Մարիամ եկաւ լալով լալով,
Լալով լալով մկրտարով,
Լուսաթաթախ մանուկ ծնեց,
Մով ու ցամաք լուսով պատեց.

Զեր առւնն է չորեգափանի,
Զօրս սիւներց սրն է սակի,
Սալը չարակափ սրտին,
Ասպի բարձրափափ որդին.
Տունըշէն, առւնըշէն
Զեր աղոց առւնն ի՞նչ է.
— Հայկ ու Արամ է.
Դրանք նատեն մէկ սնզանի,
Գինի լսմեն նախջվանի,
Զեր թշնամոն գեաը տանի,
Գոյլազուսը աշքը հանի.
Մէկ պոչառ հաւ, մէկ ըստի եղ
Տունըշը, Ալէլուիսան տանի:

Ա Ն Տ Ա Ռ Ի Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Բ

1

Ծնասառի խորըում մի ձօճ կար կապած
և նրա մէջ մի մանուկ զրած: Խաց էր լի-
նում մանուկը: Մայր չը կար մատը, որ
ծիծ տար, հայր չը կար՝ որ պահպանէր:
Ծնասառն անմարդաբնակ էր:

Մի գժուս պախրակով կաթնասլից կըրծ-
քով եկաւ ձօճի մօտ իր հորթումի հետ և
ախուր ձայնով երեխին ասեց—

— Արան երեխայ, մըր ես մնացել,
Քո անկախա մնըր գերիւ են տարեր,
Նա գնաց, կորաւ, էլ յետ չի գարու,
Էլ ոչ մի անկամ քեզ ծիծ չի տարու,
Նա քեզ փաթթաթեց լայն տերեններով,
Ճաճի մէջ կափեց «Նանիկ» ասեղով,
Նա լաց էր լինամը աղի արշանկափ,
Իր վերին նանիկն ասում էր լալով:

«Նինի՛, բալիկս, նի՞նի՛,
«Ո՞նծաւերեւ թաթաշոր,
«Ո՞նիրատերեւ սոտաշոր,
«Բամին կանի ժած կրտայ,
«Պախրէ՛, կրգայ ծիծ կրտայ,
«Նինի՛, գառնուկս, նի՞նի՛:

Աչա նկել եմ որ քեզ ծիծ տամ ես,
Պահնեմ պահպանեմ իմ հորթուկիս պէս:

2

Պախրան ծիծ տուաւ երեխին։ Երեխան կշաացաւ ու քնեց։ Պախրան իր հորթը թողեց երեխի մօտ, իսկ ինքը գընաց արածելու, որ կաթը շատացնի և զայ երկուսին էլ ծիծ տուց։

Հորթը մնաց երեխի մօտ, օրօրեց երան և նանիկ ասեց—

Նինի՞ մանկիկ, նի՞ նի՞
Եմ մայրը քո մօր նման չի
Ասեն խոսից կծիւ չի
Ասեն ջրից խմիւ չի
Ասեն տափի նասիւ չի
Դու ոսքեւար ման կր գոյց
Որբ կր գոնիք ծիծ կր տոյց
Նինի՞ մանկիկ, նի՞ նի՞

Պախրան կուրծքը յեր յիտ գարւառ արօտառեղից և ծիծ տուաւ երեխին էլ, հորթին էլ։

Ալ որ տարով կրմեծանաց, մեր երեխան օրով մեծացաւ։ Ըստ շանցաւ, նա զորս եկու ճօճիցը, մի որ շորեքթամթառաւ, միւս օրը ոսքի կանգնեց։ Վիքանի անգամ ոլկրչաց վեր յնկաւ, բայց շտառի ամբացաւ և սկսեց պախրի եռեխից վաղիցել։

3

Թագաւորին որդի չեր լինում։ Երազումն առացին, Թագաւոր, Ծառուած քեզ մի որդի պիտի ասց Ծառառի խորքումը։

Վէկ անզամ անզաւակ թագաւորը որսի զնաց իր որարդների հետ։ Ծառ ման եկան, ոչինչ չը զաան, ոչ մի որս չը պատահեց նրանց։ Բայց որ Հասան անտառի խորքը, այնանց մի պախրի հետք զաան եւ նրա մօտ երեխի ոտնատեղիք։ Վանքը մնացին զարմացած և շեխն հաւասաւմ, որ երեխի կը լինի ոտնատեղերը, բայց թագաւորը խկոյն յիշեց իր երազը և հրամացեց որսորդներին, որ երեխի հետքը քշեն, և որ որ լինի, զանեն նրան։

Որսորդները զնացին և երկու ժամ չ'անցած՝ մի սիրոն տղայ ըերին թագաւորի մօտ և պատմեցին, թէ ինչպէս զտան նրան պախրի ծիծը ձձելիր։

Թագաւորը շատ որախացաւ։ Երեխին զրկեց, Համերութից և ոնտնիր զրտ։ Պախրառուուր։

Պախրառուուրը մեծացաւ թագաւորի ողարսում, լաւ ուսում տուաւ, վերջը զառաւ թագաւոր և մեծ զօրքով զնաց իր մօրն աղատեց գերտթինից։

Ա Ա Ա Մ Է.

Աստուծոյ պահած գառը քայլր չի ուղարկու
Արքի պահածն Աստուծ է:

Ա Պ. Բ Բ Ի Ն

Ազրիւր պարզիր թուրի տղան ջուր է ուզում
Պարզիր պարզիր քրդի տղան ջուր է ուզում:

Ազրիւր գիտես թուրքը մեզ ինչ է անում
Մեզ ծեծումէ կողովաստմէ սպանամ
Կանգէս անենք ո՞ր ջուրն բնինքն որ պրծնինք
Որ էլ պապէս սարուկ գերի ըսլինքն որ
Ազրիւր պարզիր խանի պահն ջուր է ուզում
Պարզիր պարզիր բազի տղան ջուր է ուզում:

Կար ժամանակ որ մենք պատրէս խեղճ չէինք
Մեզ պաշտպանող թագաւորներ անենքն.
Թագ ու զէնքից աղաս կետնից զրկուեցանք
Արիւն խեղճ թշնամն ձեռք մասնա հցանք
Այժմ եկել թուրքի աղան ջուր է ուզում
Ջուր տուր տանեմ քրդի տղան ջուր է ուզում:

Այս անգամ թին պէտք էր տուած ո՞չ ցուրտ ջուր
Այլ տուր գնդակ կոմը եռաշած մի շամփուր
Բայց ձեռք ըս կայ որ հուր երև թէ զործ զնէ
Եւ մեր ազգը այս տաճնանքից աղասէ
Հիմէ պարզիր թուրքի տղան ջուր է ուզում
Պարզիր պարզիր քրդի տղան ջուր է ուզում

ՄԵՊՈՒՆ ԵՒ ԱՂԱԽԵԽԵ

Փ Ա Ր Շ Ռ Ն Ք

Ժրաֆան Մեկուն ծաղկալց գաշտում իւր մեղքի
համար նիւթ էր հաւաքում Արևի տակին շատ աշխատ
աելով նա բնձարեցաւ եւ ծարաւեցաւ:

Նորանիյ մօտիկ փորրիկ լիճ կար Մահեցաւ
լըճին վէր եկաւ ափին որ քիչ ջուր խմի ծարաւը
կոսրի Նոր ուժ ըստանայ թաշի տան գնայ Հնց որ
կոսացաւ որ ջուր կուտ անի յաճկարծ գրորուեց
ընկաւ ջրի մէջ նա շատ աշխատեց որ ցամաք դուրս
գայ բայց մի փաք ալիք նորան ներս քաշեց ափից
շենացրեց:

Այսպէս խեղճ մեզուն ցամաքից զրկուեց ջրքի երես
սին թեւերը փուեց եւ յայսը կորած մնաց մեկնուած:

ՕԴՆՈՒԹԻՒՆ

Որոնցից որակեց օգնութեան հասաւ մի շատ բառ
ընկիրս սիրուն Աղաւնի Բարի Աղաւնին մօտեցաւ լը-
ճին եւ նայեց տեսաւ մեր խեղճ Մեկունի յուսահատ
փառած ջրի երեսն Խոկոյն ըշտապից մի տերեւ
կացեց եւ արաւ Մեկուի առջեւը ձգեց:

Մեկուն բարձրացաւ տերեւի վերաց խեղճը ժապա-
փեց գէս ու գէն նայեց որ տեսնի ով էր իր ազա-
տազը մահցից վրկազը եւ տեսաւ իր մօտ բարի Աղաւ-
նուն Եաս նայեց վերան եւ ուզեց խօսեր Աղաւնուն
գովին շնարշակալ լիներ Բայց մեր բարեսիրս սիրուն
Աղաւնին շատ լաւ իմացաւ Մեկուի միարը եւ ոչինչ
չուզեց եւ նա նրանից այլ թռաւ գնաց որ որիշ տեղ
էլ նոյն բարին անէւ

Փ Ա Խ Ա. Բ է ն

Մի որ Մեղուն նոյն դաշտի միջին մի սիրուն ծաղկից նիւթէր ժողովում եւ ազագալով Աղաւնուն գովում Մեղուի հանգէպի մի ծառի վերաց նատաճ նընջումէր ծանօթ աղաւնին:

ՀԵՆց այս ժամանակ, Մեղուն նկատեց, որ աչամէկ մարդ, հրացանը ձեռին, մէջքը կռացրած, չարօձի նման սոզումէ սուս փուս գէպի Աղաւնին: Մեղուն հասկացաւ, որ գա չար մարդ է, անգութ որսորդ է, ուզումէ սպանել անմեղ թռչունին, իր բարերարին: Եւ ճշմարիտ որ այդ էր այն մարդու չարնպատակը:

Որսորդը չոփեց, տեղը պնդացրեց եւ հրացանը երեսին բանեց: ՀԵՆց մպտը գրեց կայծառի սոքին եւ ուզեց քաշել: Գործը վերջացնելու այդ իսկ բռպէին կայծակի նման Մեղուն վրա հասաւ. Եւ չար որսորդի ձեռքն այնպէս խայթեց, որ նա վիր ցատկեց: Նորա հրացանը նշանից շեղուեց եւ իր թնդիւնով անմեղ Աղաւնուն քնից զարթեցրեց եւ տեղից թռցրեց:

Այսպէս մեր Մեղուն իր բարերարին վերահաս մասնից փրկեց աղաւնեց:

Ա. Ա. Ա. Ը է,

Ինչ որ ցանես, այն կը հնձես:
Արած լաւութիւնը չի կորչիր:

ՀԱՅԵԼՈՒԿԻ

Անջուր ջաղաց, անկրակ բաղարջ.
(մեղր)

ՄԵՎՈՒՆ ԵՒ ՃԱՒՔ

Հաւը Մեղուի վրայ ծիծաղեւաց ասաց մէկ անդամ: — Ի՞նչ անշնորհք ճանձես գու, ամբողջ օրը ծաղկից ծաղիկ ես թաշկատում եւ ոչ մի բանի պէտք չես գալիս:

— Խոկ գու, հաւիկ մարիկ, ի՞նչ ես շինում հարցրեց Մեղուն:

— Միթէ ըլ գիտե՞ս, թէ ինչ եմ շինում ես: Քեզ նման պարապ սարապ չեմ տղտղացնում: Ես օրը մէկ ձու եմ ածու և մէկ ձու, գիտե՞ս մէկ ձուն քանիսն է:

— Գիտեմ գիտեմ: Հասկացայ: Բայց ես կարծել եմ մինչեւ հիմա թէ զու օրը հարիւր ձու ես ածում:

— Ինչպէս կարելի է օրը հարիւր ձու ածել անխելք մեղու:

— Հապա եթէ քո ածածդ ընդամենը մի ձու է, էլ ինչու ես հարիւր անգամ կրկյում թէ հայ, հարայ, լոեցէք, իմացէք, որ ես ձու եմ ածել: Իմ կարծիքով այդքան կրկյալուն մի ձուն շատ քիչ է: Այնպէս չէ, իմաստուն հաւիկ մարիկ:

— Բայց զու ի՞նչ ես շինում, զու, որ մի ձուն քիչ ես համարում:

— Ես ինչ որ շինում եմ, քեզ պէս կրկյալով չեմ յայտնում ուրիշներին: Ես գլուխս քաշ գցած մեղր եմ շինում: Գիտե՞ս ինչ է մեղրը: Դա հաւի կերակրութէ, քո ինչիքի բանը չէ, հաւիկ մարիկ:

Ա.Ա.Ը է,

Մի ծաղկից օձը թոյն է շինում, մեղուն մեղր: Մաղկի պէս հոտով եղիր, մեղրի պէս համով: Հաւը ջուր խմելիս վերեւ է նայում:

ՄԵԴԱԿԻՆ ԵԽ ՄԱՐԴԻ

Մեղուն մէկ անգամ՝ հարցրեց իր տիրոջը.

— Քո կենդանիներից ո՞րն է ամենից օգտակարը:

— Գյանեմ, գու երեւի կարծումնես, թէ ամենից օգտակարը գու ես, բայց սխալվումնես, պատասխանեց տէրը:

— Խնձպէս, տէր իմ՝ ո՞րն է այն կենդանին, որ բնձանից աւելի օգտակար է:

— Ոչխարը...

— Այդ հաշիւ չէ, տէր իմ՝ ոչխարը իմ հասակակիցը չէ: Նա մի աշագին կենդանի է, իսկ ես մի միջատ: Դու պէտք է ինձ իմ ընկերների հետ համատես:

— Եստ բարի: Եերամի քեզ պէս փոքր է, բայց քեզանից չատ օգուտ է տալիս:

— Եերամի ո՞րն է:

— Եերամի այն իմաստոն որդն է, որ մեզ համար իր նման քնքուշ մետաքս է շինում:

— Հա՞, իմացայ: Այդ այն շատակեր ճիճուն չէ, որ անդադար կերակրում էք թութիւ տերեւուի:

— Նա ինքն է:

— Բայց զիտե՞ս, տէր իմ՝ նրա չափ որ մեզ էլ կերակրէք, մենք մեզրի տեղ սակի կը շինաւ ձեզ համար: Չէ՛, տէր իմ՝ կարծեմ զու ոչ մի կենդանիչունիս, որ իր կերակրուրը մեզ նման ինքը լինի շինելիս եւ ուրիշին էլ բաժին լինի տալիս: Այնպէս չէ՛, տէր իմ:

— Այս, այդ կողմաննէ զու ու զիկ ես, եւ ես խռովագանում եմ, որ մենք զէպի ձեզ շատ աշխախտ ենք, որովհետեւ բոլորովին անխնամ ենք թողում ձեզ . . .

Մեղուն ու բախսացաւ տիրոջ պատասխանից եւ թռաւ նստեց պարտիզի վարդի վերայ:

ԿՈՐԱԾ ՀՈՐԹ

Զիւն էր գալիս վաթիլ վաթիլ
Հետն էլ անձրեւ կաթիլ կաթիլ,
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթ էր վնտում դաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,
Կուրծք ու ծծեր կաթով լիրը
«Հորթուկս ո՞ր է», նա բառանչեց
Խեղճ պառաւին լացացրեց:

Մինչ դեռ այսպէս պառաւ ու կով
Ողբումէին լաց ու կոծով,
Յանկարծ լսուեց մի բարակ ձայն,
Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Մայրը վազեց բառանչելով,
Պառաւը յետքից անքանքալով,
Կորած հորթը մօրը գտաւ,
Լիք ծծերը բերանն առաւ:

Ծծեց բոլոր կաթն ու տկզեց
Տանտիկնո՞ը բան չը թազեց,
Բայց պառաւը այս անգամին
Վիրով ներեց չար հորթուկին

ԱՐՀԵՍՏ ԸՆՏՐՈՂ ՄԱՆՈՒԿԻ

Թորոսի որդին մի ծոյլ տղայ էր, ոչ գիր էր սոր-
վում եւ ոչ մի արշեստ:

— Խոչ արշեստ սորվիմ: — վնթինթում էր նա
— կլեկութիւնը շատ լաւ արշեստ է, բայց բորիկ

սաքով ամանում կանգներ արագ պրաբռել գա այնքան չեշտ չէ: Աւելի հեշտ է փոքրի վիճակը, բայց այդ իմ ձեռքում երկար չեն թողնիլ: Վարսկա էլ գառնամ ի՞նչ եմ անելու, պէտք է մատներով փոքրի ինչ բամբակով ապառաք պղնձին նաշաղիր քսեմ ձեռքերս այրեմ Զէ՛, այդ իմ բան չէ:

— Գարբնի մօտ կերթամ այն տեղ էլ փոքր կայ ձմեռն էլ տաք է: բայց մեծ ուժ պէտք է այդ գործի համար: Աչագին մուրճով երկաթիր ծեծեր որ նա տափակի, ես այդ լեմ անիլ ինչ կուզի լինի:

— Նալբանդը լաւ է: Մեխի ծայր սրել եւ պայտեր շտկել, այդ շատ գժուար չէ, բայց մէկ ամենի ձիւ ուզք բռնել, ծնկանը դնել—երկիւզալի է: Ճիւռ պացին իմ ընկերների ապատակից թունդ է: Զէ՛, իմ կարծիքով գա իմ բանը չէ:

— Կերծաւկութիւնը մաքուր արշեստ է, լաւ միտո ընկաւ: Բայց ի՞նչ եմ ասում: ամիսով ջ օրերով ծալպատակ նատեր գրուի քաշ գցած կարել ու կարել, ոչ խաղալ կրնի եւ ոչ փազիազել: Զէ՛, գաէլ բան չէ:

— Խնամ ջր գնամ որմնագիր գառնամ բարձր պատերի ծայրերին կանգնեմ այնանդից կանչեմ—քար ու կիր տուէք, ցեխ ուզարկեցէք ու աղիւս ձգեցէք»: Այսպէս կը գոռամ եւ կհրամայեմ որ աշխարհը տեսնի, թէ ես վարպետ եմ գործու լաւ զիտեմ: Բայց վայ թէ յանկարծ այդ բարձր սեղից ուրքս ոլիքչի, եւ թրմիալով ներեւ գործուեմ հոգիս աւանդեմ: Զէ՛, այդ հեշտ գործ չէ եւ ոչ իմ բանն է:

—Երեւի ջր կայ մի այնպէս արշեստ որ ես հաւանեմ գնամ սալորեմ: Թէ զիւրգեար գառնամ, ուզք կը կուրեմ կոշկակար գառնամ ձեռքս կը ծակեմ սոկերից գառնամ մատներս կայրեմ թէ ըրտու գառնամ ցեղական ցեղական կը կուրեմ զեղական գառնեմ գիրք ու ուղարկու առողջութիւնը: Այսպէս ու ուղարկու առողջութիւնը առողջութիւնը:

ԱՐԵԱԿԻ ՇԱԲԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկար ժամանակ սպասում էի, թէ երբ պէտք է ինձ ուսումնարան տանեն: Ուսումնարանի մօտովն անցնելիս որ լսում էի աշակերտների երգելու ձայնը, սիրոս մի ուրիշ կերպ էր գառնում: մօդումն ասում էի: ախո ե՞րբ կը լինի որ ես էլ զրանց մէջը լինիմ զրանց պէս կարգամ զրանց պէս երգեմ: գրանց հաւագամ արգեօք՝ կարժանանամ: այդ օրին:

Վերջապէս փափաքիս հասայ: Հայրիկա մի առաւտու ինձ յայտնեց, թէ երկու շաբթի օրը քեզ տանելու եմ ուսումնարան, եւ այսօր պէտք է գնամ քո ուսման պիտոյքներն առնեմ: Այդ օրը էլ ես հաց լը-կերպ յափազանց ուրախութիւնից:

Երեկոյին հայրս եկաւ տուն ի՞նչ առես որ չէր առել ինձ համար.—թուզի, թանաք, թանաքանան, գասագիզը, տեսակ տեսակ գրչածայրեր, գրչակոմերը գրատախակ, քարեգրիչներ, մատիաներ, մի քառակուսի քանոն, մի սիրուն գրչահատ: Այդ բոլորը ջոկ ջոկ թղթերում փաթմաթից ու զրի պահարանումն մինչեւ հասաւ երկու շափիթին—ուսումնարան գնալուս օրը:

ՇԱԲԱԴՐՈՒԹ ՕՐԵՐԸ

Առաջ եկաւ երկու շաբթին, Նրա ետնից երեքշաբթին, թէկ էլ յանկարծ չորեկշաբթին իւր հետ բերաւ հինգշաբթին, Այս չորս օրը լաւ զիմացանք, միայն ուրբաթ քիչ ծուլացանք, Շաբաթն եկաւ՝ ուրախացանք, լոյս կիւրակի հանգստացանք:

ՍԻՆԵԱՆԱԿ

Խեղճ ծիծեռնակը ամբողջ ցերեկը չի հանգստանում այլ միշտ թռչելով, դէս դէն ընկնելով՝ նիւթ է հաւաքում քնքուշիկ կացով:

Նիւթ է հաւաքում—խոտ ու կաւ կրում իւր բունը շինում բմբուլով լցնում լաւ փափկացնում ու մէջը մոնում:

Մանում է մէջը, երեք ձու ածում եւ երեք շարաթ լիրան թուխս նստում ձագուկներ հանում:

Փափիկ ձագերը գուրս եկան թէ չէ, մայրն արդէն գիտէ, որ նրանք զիման կերակուր կռւզեն: Ես կոյն թռչումէ, դէս ու դէն ընկնում մժեղներ բերում նրանց կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում սիրուն ձագերը թեւաւորվում են բնից գուրս թռչում եւ իրանց մօր հետ ճանապարհ ընկնում:

Լայն—լայն դաշտերի, խոր—խոր ձորերի, մասթ անտառների բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում հեռու տեղ գնում:

Չմեռն անցնումէ, գարունը մանում; մեր ծիծեռնակը էլի գալիս է իւր բունը գտնում ճշում ծրվում քանդուածը շտկում, կարկատում, շինում, նոր ձուան ածում, նոր ձագեր հանում, պահում մեծացնում, աշնան ժամանակ, տուաջուայ նման ճանապարհ ընկնում:

Լայն—լայն դաշտերի, խոր—խոր ձորերի, մասթ անտառների բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում:

ԵՐՊ ՊԱՆԳԽԾԻ

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ, Դէպի մուր, ինձ ասա, թռչում ես այդպէս արագ:

Այս, թռիր ծիծեռնակ, ծնած տեղս՝ Աշտարակ, Անդ շինիր քո բունը հայրենի կտուրի տակ:

Անդ հեռու ալեւոր հայր ունիմ սգաւոր, Որ միակ իւր որդուն սպասումէ օրէօր:

Երբ աեսնես գու նրան, ինձնից շատ բարեւ արա, Ասա, թռող նստի լա իւր անքախտ որդու վրայ:

Դու պատմիր, թէ ինչպէս աստ անտէր ու խեղճ եմեա, Միշտ լալով, ոզրալով՝ կեանքս մաշուել եղել կէս:

Ինձ համար ցերեկը մութ է շրջում արեգը, Գիշերը թաց աչքիս քունը մօտ չի գալիս:

Եռտով սառ հողի տակ կը պառկիմ այստեղ մենակ, Թռզնելով հօրս սրառում ցաւակի յիշատակ:

Դէշ, սիրուն ծիծեռնակ, հեռացիր, գնա արագ Դէպ Հայոց աշխարհը, ծնած տեղս՝ Աշտարակ:

ԵՐԱԿԱՆԻ ԳՅՈՒԴԱԾՔ

Մեր տուած փայտից կրակ են անում: տուն տարբացնում թռւնիքը վառում, կերակուր եփում: փափուկ չաց թխում ուտում կշտանում: Բայց մեզ չեն յիշում: մեզ չեն պահպանում այլ անգութ կերպով մեզ կոսորում են, մեզ փշացնում ոչնչացնում:

Մեր գերաններից շինում են աներ, գոմեր, մարդաներ ժամեր ու վանքեր: մեր տախտակներից—յատակ, առաստաղ, աթոռ, պահարան, ուղան նըստարան, գուռ ու պատուհան եւ այլ շատ տիսակ կաչ ու կարասիք: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոսորում են: մեզ փշացնում, ոչնչացնում:

Մեր զերաններից ու տախտակներից կամուրջ են շինում՝ գեաերով անցնում, սայյեր են շինում՝ ամեն ինչ կրում, գութան են շինում՝ հողերը հերկում, բաժ, սամի շինում՝ եզ, գոմեշ լծում, օրօրոց շինում՝ մանկիկ օրորում: քանո՞ն են շինում՝ տեսարակներ տուգում, նաև եր են շինում՝ ծովի մէջ լողում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոսորում են, մեզ փշացնում, ոչնչացնում:

Ո՞յ չի տանձ կերել, կամ կարմիր խճճսր, նուռ եւ սերկեւիլ, կեռառ ու սուրոր, զեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան անուշիկ: Հապա խազովը, եւ քանի՛ տեսակ, կանաչ ու կարմիր, թռւսիթեւիս ու սպիտակ, եւ այդ ամենը մարդիկն են ուտում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոսորում են, մեզ փշացնում, ոչնչացնում:

Խելոք մանուկներ, գուք որ մեծանաք, մեզ խնայեցէք, մեզ պահպանեցէք, եւ ձեր չանդ երում, ձեր պարակներում եւ այդիներում ծառեր տնկեցէք:

ԵՐԿԱՆԻ ԵՒ ՈՂԿԻ

Ասկին Երկաթին արհամարելով առաց մէկ անգամ:—Երանի գիտենամ: գու ինչացն ես, որ մետաղների կարգն ես ընկել: քո սեւ ու ժանգուտ երեսով մարդու վերայ զգուանք ես բերում: Նայիք ինձ վերայ տես իշխափես գեղեցիկ իմ փայլում ինչպէս շողշուռաւ: Նայիք մեր սիրուն օրիորդների ու հարանքներին ու մատներին գու կրտեսների իմ փառքն ու պատիւը, նայիք նոցա ճակատներին, գու կրտեսնես իմ փայլն ու գեղեցիութիւնը: Նայիք նոցա պարանոցներին ու կուրծքերին, գու կրտեսնես իմ մանեակների ու շգթաների նրբութիւնը: չեմ հաշվում ապարանջանները, գնտասեղները: գիտեմ որ գու այնպան կոշտ ու կոպիտ ես, որ այդպէս քնիուշ բաների վերայ ոչ ճաշակ ու նիս ոչ հասկացողութիւն:

—Երկաթը պատասխանեց Ասկուն.

—Ես չեմ ուրանում, Ասկի ազա, որ գու գեղեցիկ ես ամեն բանի զարդն ու զարդարանքը գու ես, զինուի շատ բարձր է, ապքատի բան չես: բայց ինչու ես չափիցդ գուրու զոռազանում: Քո սիրուն օգակներդ ոչ ականջի լսելիքն են աւելացնում ոչ մատներին ու կուներին զօրութիւնն ու ժրութիւնն տալիս: Ճակատների փայլուն շարքերը գլխին խելք չեն տալիս, ոչ կուրծքերի նուրք մանեակների՝ սրտին գութ ու խնամք: Ե՞նչ ասեմ մեր օրիորդներին, որ քեզ այդ չափ պատիւ են տալիս քեզ համար հալվում մաշվում ու բարակացաւ ընկնում իմ մի փոքրիկ ասեղը բոլոր զարդարանքներից աւելի է օգուտ տալիս.

գիտենաւ Ասկի ազաւ իմ փոքրիկ առեղբ քանի՛ տուն է պաշտ մը քանի՛ որրի կերակում։ Եմ խոփն ու ձեւիցը ամբազչ աշխարհքին չաց են տալիս։ Եմ ուրագն ու կացինը աշխարհը են լուսաւորում։ Այն, աշխարհը են լուսաւորում։ Եթէ կարծում ես որ չափազանցութիւն է ասածու ես քեզ կը չափացնեմ այս բազեիս։ Արգիկ ինչ որ շինում են կամ պէտք է կրտրին կամ պէտք է տաշեն կամ պէտք է ծեծեն կամ պէտք է խարացեն կամ պէտք է կարկասեն։ Եմ ուրագն ու կացինը որ չըլինին իմ դուրն ու շաղափը իմ սպացն ու մաւրճը իմ կարիչն ու խարացը—էլ կարող էին մարդիկ քար քարի վերայ գներ փայտ փայտի վերայ։

Աչա այդպէս պարծենկուա ես դու, Ասկի ազաքո փայլունութիւնից կորացած՝ ուրիշի լաւութիւնը չես տեսնում։

ՊԱՅՏՈՒԹ

Նաղբանդին պայտառ են առում
Պայտ ու բեւեռ՝ նայ ու մեխին
Հնդանին սով են անուանում.
Մուրճ կամ կռան՝ մեր յարուշին

ԱԵՆԳԱԽԵՆԵՐԻ ՎԵՃՐ

Եղբ Ասկի եւ Ետնը զիձում էին միմեանց չետ
եւ ամեն մինը պնզում էր թէ մեր տէրը ամենից
շատ ինձ է սիրում։

— Եհարկէ, նա ինձ ամենիցդ շատ է սիրում առում է նզր. եւ գիտէք ինչու համար։ Նորա համար որ ես եմ նորա արօրն ու տափանը քաշում, ես եմ նորա համար անտառից փայտ բերում։ Նա ինձ է թում սայտմի եւ իւր ցորենը տանում ջագաց, այնակա ալիւր շինում։ յետոյ ելի ես եմ տանում քաղաք, ուր նա ծախում է այդ ալիւրը եւ իւր տան համար առուտուր անում, երեխայոց համար հագնելիք առնաւմ։ Աւրեմն, դուք ի՞նչ էք կարծում, ես որ Ձք լինէի, նա ի՞նչպէս կարող էք ապրել։

— Այդ ճշմարիտ ես ասում, ասաց Կովկ։ Բայց մեր տէրը ինձ ամենիցդ աւելի որ սիրում է, այդ նորա համար է, որ նա իմանում է, որ քեզ նման աշխատասէր ու ժրաժան եղնուկին ես եմ պահել մեծացրել։ Այս մէկը։ Ոէկ էլ որ՝ ես նորա բոլոր գերդաստանը իմ կաթովս եմ պահում։ Այն մածունն ու կարագը, այն սերն ու կաթը, այն եղն ու պանիրը, այն տաք տաք թանէ սպասը, որ ամեն որ խալշաւում են, ում տուածն է։ Տեսնում էք ուրիշն, որ եթէ ես ըրինիմ, բոլոր քայլած կը կոտորա ին։

— Դու էլ ես ճշմարիտ ասում, սիրուն կովկի, սկսեց Եւնց։ Ով կարող է ուրանալ քո լաւութիւնը։ Եատ անգամ ես ինքս էլ եմ մասնակից լինում քո տուած անուշ թանին։ Մեր առանտիկինը ամեն խոնցի հարելիս՝ թանիցն ինձ բաժին է տալիս։ Ով որ քո լաւութիւնն ուրանա, երկու այրով կորանայ։ Ես շատ երախտագէտ եմ, ոչ ոքի լաւութիւն չեմ։ կարող ուրանար։ Բայց գիտէք ինչ կայ։ Դուք մի նեղանաք, որ մեր տէրը ինձ ամենիցդ էլ շատ է սիրում։ Դորա համար մեծ պատճառ կայ. եւ աչա ա-

սմբ, թէ ինչ է գորա պատճառը երբ որ գուք, իմ նզնակ ներայր և գուշ խօժողը կայիկ, — երբ որ գուք գիշերը քնած խռամբացնում էք, ձեզ համար անհոգու հանգիստ են անդագար առն չար կոզմի պարտում եմ անդագար մամուռմ հաջում եմ եւ ձեզ զողերից պաշտպանում երբ որ գուք զնում էք անտառ կամ զաշան արածելու, ես որ ձեզ մօտ չը լինիմ զիտէք զողերն ու զայլերը ձեզ ինչ կանեն: Միար չէ, նզնուկ ներայր որ մէկ անգամ զայլի ձանկն էիր ընկիր այնպէս էիր գուգուռում որ ասր ու ձոր թնդում էր: Եւ զիտէս ինչքան հետու էի քեզանից բայց ձայնու ականջս հասաւ թէ չէ մոտքում ասացի, գէ, բազար չամ՝ շուտ հասիր, թէ չէ մեր նզնուկի բանի բարդ է: Ասեմ ու քեզ հասնելս մէկ արփի ննացածը շնմ տառմ: գու ինքդ տեսոր թէ գոյցերին ինչպէս հայածեցի նորանց ձանկերից քեզ ինչպէս ազատեցի: Աւեմն գուք ամենքդ էլ ձեր կեանքովը ինձ էք պարտական: այս բանը շատ լաւ զիտէ մեր տէրը և այդ պատճառով ինձ ամենքից շատ է սիրում: Աս ինքս էլ նորան եմ ամենքից: շատ սիրում: Դուք որ նորան տեսնում էք շատ անգամ փախում էք: բայց ես տեսնում էք թէ ինչպէս եմ զնում առներին փաթաթվամ: Կեռ իմ սրարդութիւնը որ պատճեմ կրմնար զարմացած քանի՛ անգամ մեր սիրո՞ն ազատել եմ արջի ձանկերից վարազի սուր ատամներից: գուք այդ զիտէք միամիտ էք ...

Ասած է շանր որ հաշել սկսի: էլ չի գագարիք Այնքան հայեց եղան ու կայի հետ որ աէքն իմասցաւ զնաց նորանց մօտ շան լեզուիցն ազատեց:

ասելով. «Թող տուր գրանց, նողար: գու չգիտե՞ս որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր եք, ոյ մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել: այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ գուք էլ սիրեցէք միմանց:»

ՓՈԲՐԻԿ ԳԱՅԻԾ

Մէկ փոքրիկ գառ, ձիւնի նման մագուր, սպիտակ, Մի որ գնաց մօր հետ զաշար որ արածի: Սա իւր կամքին սկսեց թաշել քարերի տակ, և յէր ուզում փոքր միջոց հանգիստ նստի: Այս ու այն կոզմ յանգգնութեամբ չափ էր ընկնում թէ քարը թէ քայլ թէ փառ թէ գու թէ ձոր չէք հարցնում: Արգեակ, հանգարդ, ձայն էր ասլիս նորա մայրը: Զգնյշ կացիք սրգեակ, լոփ իմ խրապը: Բայց գառնուկը մօր ասածին ուշ չի գարձնում: Եւր խաղան ու զավակին է շարունակում: Եւ վերջապէս երբ մօր խօսքին ականֆ չտրաւ, Ասրի զիտին իւր գժաւթեան պատիժն տառաւ: Մի մեծ քար կար այնաւել ընկած, նորա ծայրում: Մեր գառնուկը թռչկոսեմիզ խաղ էր անում: Մէկ էլ յանգարծ նորա վրացից գրաբուեցաւ, Ասի մէկը քսան տեղից վշրուեցաւ:

ՈՐԵՒ Ա. Ի. Ա. Կ. Կ.

Տիգրանը մէկ անգամ գնաց իրանց հարեւանի ստոնը և տեսաւ որ ամեն բան թափթփած ու անկարգ գրաբուեան մէջ է: Երեխանց շորերը պատ-

տաւած, գլուխները չըսանդրած։ Փաքրերը կռվում էին
ու մմանաց ծեծում իսկ ամենից մեջ զիւանդ պար-
կած էր։ Տիգրանը ուրիշ անգում չէր տեսած այսչափ
տնկարգութիւն այս առան մէջ։ Իսկ այժմ՝ այս ամե-
նը տեսնելով նա միար բերաւ, որ մի ամիս տաած
փախճանել էր այդ երեխանց մայրը։

Փայտոն արեւը արգէն մայր մասաւ,
Լուսինն էլ վազուց գնաց թափ կացաւ։
Քիշերւաց մութը աշխարհս պատեց
Եւ աշնանային ցարաք քամին փէցց
Ամեն մարդ քաշուեց իւր աւանը մասաւ,
Ամեն երեխաց մօր գիրկըն ընկաւ,
Միացն խեղճ որրո որ յանի հայրը մայր,
Ոչ մի ազգական ոչ քայլու ոչ եղբայր
Ասքերը բորիկ տիրոր ու քաղցած,
Մի տան պատի տակ մնաց կուշ եկած։

ՊԱՇՏ ԵՒ ԱԽՍՈՒՄՆԱԱՐԱԿ

Մարգիկ հերկում են գաւակերը եւ հասիկներ են
յանում մանուկները գնում են ուսումնարան եւ Աս-
տան ծոյ խօսքերը սովորում Հասիկները ծածկում են
փափուկ հոգի մէջ, Աստան ծոյ խօսքը մանումէ մա-
տագ սրաբը մէջ։ Անձեւից երկիրը թրթում է, ա-
րեւից տաքանում խելացի խօսքերով ու առաքի-
նութեամբ հոգու մէջ եռանգ է բնկնում Հոգի տակ։

Խաւարումը չեն ննջում սերմերը, չեն ջնջվում սըր-
տիցը բարի ուսմանքները Ակրմերը բումնում են կա-
նաչ ծիրերով։ Ուսման աւանդվում է խելօք խօս-
քերով։ Արակերը ծածկում են ոսկեգոյն հնամազ։ Տի-
րոջ խօսքը կատարվում է բարի գործերով։ Աստուած,
Ժամանակին տնը անձերեւ, արեւ։ Հայր, ամեցրու-
մեր մէջ բարութեան սերմեր։

ԻՆՔՆԱԿԻՐԹ ԵՐԵՒԱՆՈՅԻ ԵՐԳ

Ինչո՞յ պէտք է մեր սրաերը ազնուացնենք,
Եւ մեր միաքը փայլուն լուսով պայծառացնենք,
Ինչնակրթութեամբ միայն,
Ինչնակրթութեամբ։
Ինչո՞յ պէտք է մեր ծնողացն սրախացնենք,
Ինկերաց մէջ ազնիւ բարի անուն վաստակենք,
Առաքինութեամբ միայն,
Առաքինութեամբ։
Ինչո՞յ պէտք է մեր բաղդանքին շուտով հասնենք,
Ամեն տեսակ գժուարութեանց հեշտութեամբ
յաղթենք։
Զանասիրութեամբ միայն,
Զանասիրութեամբ։

ԱՅՍՈՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԻ ՎԱԴՈՒԱՆ ՄԻ ԶԳԻՐ

Զանասէր մանուկը լուսամնուի առաջը նատած
պատրաստում էր իւր գասերը, իսկ փայլուն արեւի

շողքն ընկնելով նորա գրքի վերաց դուրս էր հրա-
միրում նորան, ասելով.—սիրուն մանկիկ, բաւական
չէ, քիչ կարդա, դուրս արի քիչ էլ խազա: Մանուկը
նորան պատասխանում է:—Ոչ պայծառ արեւիկ
ոչ, ես հիմի խաղալու չեմ, պէտք է դասերս վեր-
ջացնեմ:

Մանուկը շարունակում է իւր գործը: Մէկ էլ
մի սիրուն թռչնակ թռթռալով գալիս է իջնում պա-
տուհանի վերաց եւ ծրվալով ասում:—Սիրուն ման-
կիկ, բաւական չէ ինչքան կարդացիր, դուրս արի
կիկ, բաւական պատասխանացիր: Խակ մանուկը պատաս-
խանում է: Ոչ սիրուն թռչնակ, ոչ, ես գեռ չեմ կա-
րող խաղալ ու երգել, քանի որ դասերս գեռ չեմ
պատրաստել:

Մանուկը շարունակ գրում է ու կարդում բայց
հիմա էլ կարմիր կեռան է երեւում նորա աչքին ու
փափսում ականջին, թէ բաւական չէ ինչքան գրե-
ցիր, արի իմ ծառի վերաց բարձրացիր, հասած կե-
ռասներս կեր ու կշտացիր: Խակ մանուկը պատաս-
խանում է: շնորհակալ եմ այժմ գործ ունին ա-
խորժակ շաւնիմ:

Ակրծապես գործն աւարտեց, ոչ ոքի խօսքից չը-
խարտեց, իւր գասերը լաւ պատրաստեց, յետոյ գէ-
պի այգին վաղեց եւ համարձակ ձայնով գոչեց:

—Այն ո՛վ էր որ ինձ հրաւիրում էր, եկէք,
այժմ ես պատրաստ եմ բոլորից առաջարկութիւնը
կատարել:

Այնուշեւ արեգակն էլ աւելի գեղեցիկ էր
թվում նորան, թռչնակն էլ աւելի սիրուն ու քաղցր

էր երգում իսկ կեռասենին աւելի հասուն պատուզ
ընծայում:

Խ Ն Գ Ի Ր

Այնպիսի աշակերտներ կան, որոնք ասում են.
այսօր խաղանք, վաղը կըսավսրենք գասներս. բայց
կան եւ այնպիսի աշակերտներ, որ ասում են. վակը
կըսաղանք, այսօր գասներս սովորենք:

—Ո՞ր տեսակ աշակերտները լաւ կը սովորեն ի-
րանց գասերը:

Ե Ր Գ Ե Ր

ՊԾԱԿՆԵՐ

Վարդ ծաղկին լինինք նման
եւ օրինակ հեղութեան.
Թող վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վերաց:
Ազնիւ սիրուն մանիշակ,
Համեստութեան օրինակ.
Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ,
Քո քնքոյց հոտ անուշիկ:
Օրինակ անմեղութեան,
Գաշտի սիրուն գու շուշան.
Եկ զարդ եղիր մեր պարին,
Եկ միացիր մեր երգին:

Կանաչ խոսքը գաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի։
Թող ոռար կաղնի ծառի
Պատկ լինի մեր գլխին։
Այլուն կանաչ պատկին
Փող միանանք, բարեկամք։
Եւ յօյսերս անբաժան
Մնան մեզնից յաւիտեան։

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Ով մեծապահ դու լիզու,
Ով չեշտ բարբառ մայրական,
Փափկաշնչիւն քո բառերու գ
Նման արգեօք այլ ուկ կա՞ն։
Դու որ նախ ինձ չնշեցիր։
Նախ սիրոյ ո՞չ, չեշտ խօսքեր
Այն նախ դքեզ թոթուիթու
Դեռ իմ մարէն չէ ելեր։

Ինչ գառն զիշտ է սրտիս,
Երբ օռար տեղ ու լեզու.
Բռնի իրեն զիս կը քաշեն,
Սրաէս արփւն կը չեզու։
Ո՞չ, զայն օռար ես սիրել
Բնաւ չեմ կարող ի սրտէ։
Չէ, այն չէ քաղցր իմ լեզու,
Եր սիրով զիս կողջունէ։
Մայրենի անուշ լեզու։

Կեաց անսաստն, կեաց յաւէտ,
Կեաց միշտ լեզու գու հացկարժան,
Կեաց ծաղկալից, ծաղկաւէտ։

ՏՈՐՈՅԱՂԻ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿԸ

Անօթի, ծարաւ, գլուխը քաշ գցած,
Եւր ծնողներից վազուց որբացած,
Հօր տանից տեղից անդէր չեռացած,
Երջում էր մանուկն մակով մոլորած։
Երջում էր բոկոտն, շորերը պատռատած,
Ազի արցունքով աշքերը լցուած։
Ինչպէս անզգայ սիրու պէտք է լինէր,
Որ այս թշուառին ահսնէր լրցաւէր
Եւր բնիկ երկրից, ծնողներից զրկուած,
Օտար աշխարհում գերի մատնուած,
Անգութ մարդկանցից հալածուած, ուանջուած,
Ոյս էր խեղն մանկան ճակատին գրուած
Եատ տեղ ման եկաւ, շատերին ինդրեց,
Եւր սրտի ցաւերը շատերին պատմեց,
Բայց նորա խնդիրն իզուր անց կացու,
Սրտի զգացմունը ոչ որ յիմացու։

Ա.Ի.Ա.ԽՕՏԵԱՆ ԵՐԳ ՇԻՆԱԿԱՆԱՑ

Ոյ մարդ, այսօր շատ քննցար ննջեյիր,
Առաւօտեան հայ ժամանակն անցուցիր,
Սրեգակը ծովի ծայրէն ծուգեցու,
Զերմութիւնը ձորն ու գաշտ փռուեցաւ։

Ընկերներդ վաղ արտերր գնացին.
Յսրեն, գարի գերանդիով հնձեցին
Թուրձ կապեցին բարդ բարդեցին դաշտումը,
Նոտան հանգչի կաղնիների հոփումը:

Այ մարդ, վեր կաց տառք թրով լուացուիր,
Գոտիկ կազիր գերանդից առ զաշտ հասիր
Քանի հսկ է, հունձդ արա արտումդ,
Հունձդ հնձէ, մի ծուլանար գործումդ:

Ի՞նչ ես պարկեր ի՞նչ ես քներ սիրական,
Արեգական շողը հասաւ մեր գուան.
Մի ծուլանար ժամանակդ խնայէ,
Այն պիտի մեզ բոլոր ձեռոր կերակրէ:

ԵՐԿԵՐ ՀԱՅԿԱՑ

Յնծացէք, լերինը Արարատաց,
Յնծա՛ Հայաստան երկիրդ Հայկաց.
Յնծա՛, ցնծա՛, ցնծա՛, ցնծա՛,
Յնծա՛ Հայաստան երկիրդ Հայկաց:

Մեր նախնեաց անմեջ անունները՝
Պարծանքով յիշեն մեր սերունդները.
Յնծա՛, ցնծա՛, ցնծա՛, ցնծա՛,
Յնծա՛, Հայաստան, երկիրդ Հայկաց:

Սրբեցէք քնարի լարերը ժանգոս,
Ելէք Հայաստան երգով եռանդոս.
Յնծա՛, ցնծա՛, ցնծա՛, ցնծա՛,
Յնծա՛, Հայաստան, երկիրդ Հայկաց:

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱԴՅՈՑՔ

Հայր մեր. որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն
քո. եկեսցէ արքայութիւն քոյ. եղիցին կամք քո, որ-
պէս յերկինս եւ յերկրի. Զշաց մեր հանապազորդ
տուր մեզ այսօր Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ
մեք թողումք մերոց պարտապանոց. եւ մի տաներ
զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեան զմեզ ի չարէ. զի
քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւի-
տեանս. ամէն:

Յանուան Հօր եւ Օրգոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

Փառք եւ երկրպագութիւն ի բարձունա Հօր եւ
Որդւոյ եւ Հոգւոյն Արայ. այժմ եւ միշտ եւ յաւի-
տեանա յաւիտենից. ամէն:

—o n a n (०) o n a n (०) o n a n (०) —